

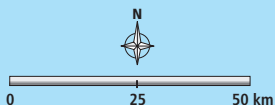
ANWBEXTRA

Bretagne

De 15 hoogtepunten in een oogopslag

Atlantische Oceaan

Welkom

Bienvenue	6
Ter oriëntatie	8
Kennismaking, Bretagne in cijfers	10
Geschiedenis, heden, toekomst	14
Overnachten	16
Eten en drinken	18
Praktische informatie	20

Onderweg in Bretagne

Rennes en het achterland	32
Rennes 32, Forêt de Paimpont 40	
Josselin 41, Rochefort-en-Terre 45	
De zuidkust	47
Vannes 47, Auray 50	
Presqu'île de Quiberon 51	
Pont-Aven 56	
Het uiterste westen	66
Quimper 66, Audierne 70	
Locronan 73, Camaret-sur-Mer 77	
Brest 80	
De noordkust	87
Roscoff 87, Morlaix 89, Lannion 94	
Tréguier 95, Paimpol 96	
St-Brieuc 101, Cap Fréhel 102	
St-Malo 103, Dinan 111	

De 15 hoogtepunten

1 Omstreden grensgebied – forten en kastelen bij Rennes	36
Noormannen en Fransen keken begerig naar Rennes. De Bretons verschansten zich achter imposante muren.	
2 Een Bretons kanaal – met de boot van Redon naar Josselin	42
Kabbelend water, veel groen en dromerige dorpjes.	
3 Soldaten van steen – de megalieten van Carnac	52
Bij dit prehistorische wonder past alleen eerbiedig stilzwijgen.	

4	Paradijs van de bohème – Belle-île	57
	De schilders van het impressionisme in het woeste Bretagne.	
5	De Indiëvaarders en de vijftigers – rondom Lorient	61
	Waar ooit windjammers naar Indië vertrokken, verrees een typische jarenvijftigstad op de ruïnes van de oorlog.	
6	Imposante vangstquota – toeristen en vissen in Concarneau	64
	Een haven en een prachtige oude binnenstad nodigen uit tot flaneren.	
7	Faïence en shirts – voortreffelijk handwerk in Quimper	67
	Vakwerk, sfeer en kunstnijverheid.	
8	Wandelen in het westen – Pointe du Van en Pointe du Raz	71
	In het uiterste westen van Frankrijk is het winderig en woest.	
9	Een blik waardig – bij de zeebonken van Douarnenez	74
	Voor de kust van de oude binnenstad zou een paradijs in zee zijn verzonken. Gebleven zijn norske vissers en een conservenfabriek.	
10	Vlak bij het water – wandelen op Crozon	78
	Het prachtige schiereiland is een paradijs.	
11	Van vuurtoren naar vuurtoren – de Côte des Abers	84
	Waar de golven het hoogst zijn, waakt een leger van vuurtorens over een gevaarlijke flessenhals voor de scheepvaart.	
12	Pelgrims en kunst – de parochies bij Guimiliau	90
	In het achterland beitelde Bretons hun naïeve, maar indrukwekkende voorstelling van het lijdensverhaal in steen.	
13	Wandelen op graniet – de kust bij Perros-Guirec	97
	Menhirs, vestingen, sculpturen – al miljoenen jaren lang slijpt de natuur kunstwerken uit het graniet.	
14	Piratissimo – de Ville Close van St-Malo	104
	In de grauwe vestingstad woonden onverschrokken zeerovers.	
15	Kloosterberg met omeletten – de Mont St-Michel	112
	In het wad verheft zich een knap staaltje van christelijke architectuur.	

Toeristische woordenlijst	114
Culinaire woordenlijst	116
Register	118
Fotoverantwoording	121
Colofon	126
Paklijst	127
Extra-routes	128

- Deze symbolen in de tekst verwijzen naar een plattegrond
 Dit symbool in de tekst verwijst naar een van de 15 hoogtepunten
 Dit symbool in de tekst verwijst naar een Waar voor je geld!-tip

Bienvenue – Welkom

Als symbolen van hoop en verlangen verrijzen de vuurtorens
boven het blauw van de Atlantische Oceaan (hier op Île de
Cézembre). Philippe Lioret bracht ze een eerbetoon met de film
L'Équipier: 'Ik wilde eens wat anders.' – 'Hier aan het einde van de
wereld?' – 'Ja.' – 'Nou, dat hebt u dan gevonden. Dat is hier.'

Ter oriëntatie

Met open mond aankomen

Golven van azuurblauw tot smaragd-groen, een blauwe lucht met wattige wolkjes, zachtroze granietblokken die zo bizar gevormd zijn door de wind en het water dat het lijkt alsof een kunstenaar een handje heeft geholpen. Dat soort beelden en natuurlijk belangrijke culturele locaties beheersen de voorpret en de herinnering aan Bretagne. Het vroegere stiefkind van het land is tegenwoordig zo populair dat de bezoekersaantallen binnen Frankrijk alleen te vergelijken zijn met die van de Provence (met inbegrip van de Côte d'Azur). Wat niet wil zeggen dat u hier in de zomer vergeefs naar rust zoekt.

Allereerst de hoofdstad: Rennes en omgeving

Voor een verkenning van Bretagne is **Rennes** (► L 4) een geschikt vertrekpunt, met welk vervoermiddel u ook komt. Ondanks verscheidene branden zijn in de Bretonse hoofdstad tal van scheefgezakte vakwerkhuisen bewaard gebleven. Evengoed gunnen veel bezoekers zich maar nauwelijks tijd voor de verlokkingen van de stad en haar omgeving, en haasten zich naar de kust. Menigeen loopt daardoor veel moois mis, zoals de grensvesting **Vitré**

Bretagne wordt aan drie kanten begrensd door de Atlantische Oceaan en het Kanaal, en grenst landinwaarts aan de regio's Normandië en Pays de la Loire. De vier Bretonse departementen zijn **Ille-et-Vilaine** (hoofdstad Rennes), **Morbihan** (Vannes), **Finistère** (Quimper) en **Côtes d'Armor** (St-Brieuc).

(► N 4), het met bloemen bezaaide **Rochefort-en-Terre** (► J 6) met zijn kinderhoofdjes en het imposante *château* van **Josselin** (► J 5), waarlangs boten door het achterland varen.

Tweede hoofdstad en zonnebank: Vannes en het zuiden

Als slechts tijdelijke regeringszetel bleef **Vannes** (► H 6) aan het watersportparadijs **Golfe du Morbihan** (► H 6/7) verschoond van oorlogen en is daarom perfect bewaard gebleven. Van het ongekroonde wereldwonder, de neolithische monumenten van **Carnac** (► G 6), gaat het naar het **schiereiland Quiberon** (► G 7), de zonnige kant van de Bretonse kust. Vanwege de beschutte zandstranden trekt deze lieflijke kuststrook veel gezinnen met kinderen. Anderen geven de voorkeur aan het alermooiste eiland voor de kust: **Belle-Île** (► F/G 7/8), waar jaarlijks ongeveer twintigduizend zonzonbidders een stukje strand vinden. In 1886 gaf Paul Gauguin de voorkeur aan het vasteland. Daar deelde hij het dorpje **Pont-Aven** (► E 5) enige tijd met collegaschilders, waarna andere contreien hem trokken en hij op reis ging naar de Zuidzee. Wie niet zo ver wil reizen, brengt eerst eens een bezoek aan het vestingeiland **Concarneau** (► D 5) met zijn prachtige oude binnenstad, een stukje verder naar het westen.

'Op naar het westen!'

Dat geldt voor iedereen die de drukte achter zich wil laten. Het stadje **Quimper** (► D 4) weet zich een goed inkomen te verschaffen met exquisiet handgemaakt keramiek. Beladen met souvenirs trekken toeristen verder de

romantische woestenij in, waar bij **Cap Sizun** (► B/C 4) vogels de baas zijn en bij de imposante kliffen van **Pointe du Raz** (► B 4) het Franse vasteland eindigt. Niet ver van deze vooruitgeschoven post belichten de vissers van **Douarnenez** (► C 4) hun harde bestaan in een indrukwekkend openluchtmuseum. Kalmer is de zee in de **baai van Brest** (► C 3), die bij Plougastel een heel 'aardbeienschiereiland' onder zijn hoede heeft en bij **Crozon** (► C 3) omzoomd is met schilderachtige kliffen. Surfers en zeilers delen de kust en het water met badgasten en passagiers van plezierboten. Verrassend dichtbij liggen de door de wind gezeselde riffen van de **Côte des Abers** (► B/C 1/2), waar een arsenaal aan vuurtorens zeelui om een Bretonse kaap van goede hoop en zware averij leidt.

Blauwgroene gratie: de noordkust

Het inferno van golven en wind wordt gevolgd door een gecultiveerd landschap met kroppen kool. De havenstad

Roscoff (► E 1) dankt haar bestaan aan de opbrengst van die akkers. Voor zonnenaanbidders biedt deze omgeving een aantal zandstranden.

Het monsterlijke spoorwegviaduct in **Morlaix** (► E 2) getuigt van pogingen om Bretagne meer welvaart te bezorgen nadat de vroege motor van de economie, de lakenhandel, was gaan sputteren. De culturele bloei in die tijd had omheinde parochies in het achterland gebracht, zoals in **Guimiliau** (► D 2).

De rest van de reis draait om het strand. Schilderachtige baaien met kiezel- en zandstranden tussen bizar gevormde rotsen zijn het handelsmerk van de **Côte de Granit Rose** (► F-H 1), waar u beslist niet alleen zult zijn. Bij **Cap Fréhel** (► K 2) kunt u nog één keer genieten van het uitzicht vanaf de imposante kliffen alvorens u vertrekt naar de oude piratennesten **St-Malo** (► K 2) en **Cancale** (► L 2).

Vlak bij Normandië ploeteren wandlopers door het slik, waaruit zich de beroemde kloosterrots **Mont St-Michel** (► M 2) verheft.

De rotsachtige kust, zoals hier bij Le Croisic, is een van de handelsmerken van Bretagne

Kennismaking, Bretagne in cijfers

Met Arthur van Argoat naar Armor

De Kelten waren nog vol goede moed en spraken van Argoat, het 'land aan het bos'. Maar dat bos is al lang van de meeste bomen ontdaan. Alleen kleine bossen getuigen hier en daar nog van Brocéliande, het mythische woud waarin koning Arthur en zijn gevolg op wilde dieren en vervaarlijke monsters stuitten. Wie precies wil weten hoe het zat, kan beter *Nevelen van Avalon* van Marion Bradley lezen dan een zwerftocht maken door de bossen bij Huelgoat. Maar als u niet zo zeer geïnteresseerd bent in het bovennatuurlijke als wel in de natuur komt u daar beslist aan uw trekken.

De meeste reizigers worden evenwel getroffen door de pijl van Armor. Dat is niet de verkeerd geschreven god van de liefde, maar het Keltische 'land aan de zee', de kust dus, het strijdtoneel van de legerscharen en de meest woeste kant van Bretagne. Tussen steile kliffen hebben zich zanderige baaien geperst. Vanaf adembenemende uitkijkplateaus dwaalt de blik over de onmetelijke uitgestrektheid van het blauwe of smaragdgroene water. Uit Armor 'boetseerden' de Romeinen *Aremorica*, wat als 'Armorika' in de leerboeken van de wetenschappers terecht kwam. Bedoeld wordt het piepkleine continent dat zich ongeveer vijfhonderd miljoen jaar geleden losmaakte van Gondwana en heel oud gesteente herbergt.

Beschermde natuur

De uitnodigende Bretonse kusten zijn voor 17% beschermd, waarbij het in 1969 gestichte Parc Naturel Régional d'Armorique alleen al 172.000 ha omvat. Maar dat park strekt zich ook ver uit het

achterland in: van het eiland Ouessant tot de Monts d'Arrée. Het Réserve Naturel des Sept-Îles staat te boek als het belangrijkste trekvogelgebied van Frankrijk. Andere vogelreservaten zijn onder andere Cap Fréhel, Cap Sizun, de Falaises de Plouha, de baai van Goulven en de Golf van Morbihan. Vogels observeren kan het beste in de maanden april/mei en dan van 10 tot 11.30 en van 17 tot 18 uur. Vergeet uw verrekijker niet!

Het vakantieled met het getijverschil

Het merkwaardigste fenomeen in Bretagne is het enorme hoogteverschil tussen eb en vloed. Bij de Mont St-Michel bedraagt dat tot wel 14 m en trekt de zee zich bij eb soms 18 km terug. Zwemmers spartelen dan letterlijk op het droge, terwijl veel stranden aan de Côte d'Émeraude bij vloed helemaal onder water komen te staan. Pas ten westen van St-Malo blijft er bij hoog water tenminste nog een smal stukje strand vrij. Bij Dinard aan de Rance werd het getijverschil al in de middeleeuwen voor de aandrijving van molens gebruikt. Daar ontstond de eerste getijdencentrale ter wereld, maar vanwege de hoge bedrijfskosten vond die geen navolging.

Breiz'h, een eigen taal

Bienvenue? Niet dat het de Bretons aan hartelijkheid zou ontbreken, maar hoe moeten ze het zeggen? Hun vaderland is Frankrijk en ook weer niet. Ze spreken Frans, maar op een manier die voor buitenlanders niet altijd even gemakkelijk te begrijpen is. Tenslotte heeft dit gebied 'aan het eind van de wereld' zijn eigen taal, Breiz'h, maar dat begrijpt en spreekt lang niet elke Breton.

In het centrum van Vitré is het middeleeuwse stratenplan nog goed te herkennen

De Bretonse taal was tijdens de Franse Revolutie verboden en beleefde pas aan het begin van de 20e eeuw een renaissance. De taal is vanaf 1965 toegestaan bij examens en wordt vandaag de dag nog door ongeveer zeshonderdduizend mensen gesproken. Vereniging Diwan, het Bretonse woord voor 'kiem', hoopt vurig dat dat aantal gaat stijgen.

De opvallende apostrof – zoals in het woord Breiz'h – is een concessie aan het feit dat drie Bretonse dialecten een 'h' uitspreken waar in het vierde een 'z' te horen is. Wat het zou betekenen als Breiz'h nog overal zou worden gesproken, blijkt uit de tweetalige wegwijzers: Rennes en Roazhon, Audierne en Gwaien, Paimpol en Pempoull. Dus: 'degemer mat', welkom in het land van de enigszins onconventionele taal.

Breton met snor: Asterix

Koppig, verzot op bier en wilde zwijnen, en bovendien alleen in een slecht humeur als er eens geen Romein in de buurt is om een pak slaag te geven – zo presenteert sinds 1959 het bekende stripverhaal de voorouders van de Bretons. De gebeurtenissen, die met een korreltje zout moeten worden genomen, spelen zich af waar Aremorica aan het Kanaal grenst. Ver van St-Malo kan dat niet zijn geweest als we de afgedrukte kaart mogen geloven, maar helemaal precies weten we het niet. Zeker is alleen dat Caesars veldheer Crassus daadwerkelijk problemen had met Bretagne. Een zeeslag voor de kust van Morbihan deed de balans ten gunste van de Romeinen doorslaan – naar men beweert althans.

Feiten en cijfers

Geografie/oppervlakte: Bretagne heeft een oppervlakte van 27.200 km². Van oost naar west meet de regio 250 km, van noord naar zuid maximaal 150 km. Het achterland is met hoogten tot ongeveer 100 m slechts licht golvend. De grotere bosgebieden bevinden zich bij Rennes en bij Huelgoat, waar ook de hoogste top van Bretagne ligt: de Tuchenn-ar-Gador (384 m). In de buurt van de zee houdt het plateau abrupt op, wat in het noorden en het westen voor spectaculaire steile kusten zorgt. De zuidkust loopt geleidelijker af.

Bevolking: 67% van de circa drie miljoen Bretons woont in steden. Het toerisme draagt er als belangrijke economische factor aan bij dat veel mensen vanuit het binnenland naar de kust trekken. Al met al komt de bevolkingsdichtheid (103 inwoners per km²) overeen met het Franse gemiddelde. Van de beroepsbevolking is 60% werkzaam in de dienstverlenende sector – vooral in het toerisme –, 20% in de industrie en 14% in de landbouw.

De grootste steden: Rennes 210.000 (inclusief de stedelijke agglomeratie 313.500), Brest 141.000 (221.000), Quimper 63.000 (124.000), Lorient 57.000 (180.000) en St-Brieuc 46.000 (166.000) inwoners.

Bard uit hartstocht

Tegen de prachtige achtergrond van vakwerkhuisen en vestingen wordt een eenvoudige maaltijd met crêpes en *cidre* al gauw een banket, en verandert één enkele muzikant met een doelzak of een harp het dagelijks leven in een groot feest. Tijdens een *fest-noz*, een feestavond met eet- en drinkgelag en muziek, kan dat beeld werkelijkheid worden. Een van de grote barden van deze Keltische renaissance – het *celtisme* – komt helemaal niet uit Bretagne, maar werd in 1944 in de Auvergne geboren, uitgerekend daar waar de Galliërs bij Alesia door de Romeinse troepen werden verslagen. Die man heet Alan Cochevelou en geldt onder zijn artiestennaam Alan Stivell als de herontdekker van de Keltische harp. Festivals in Quimper, Brest en Lorient zijn een bewijs van de enorme populariteit van het *celtisme* (actuele evenementen en nieuwe trends op de Duitstalige site www.triskell.de). Het radiostation Arvorig FM draait Bretonse muziek en is zowel via de radio als via internet te beluisteren (www.arvorigfm.com).

Pardon, het zijn heiligen

Op het gebied van heiligen weet Bretagne meer dan Rome: 7777 patronen zouden er zijn, met elk een eigen terrein waarvoor hij in het gebed wordt betrokken. Bijzonder populair is St-Ivo (Ivo Hélor), die in 1253 in Minihy-Tréguier het levenslicht aanschouwde. Na een studie rechten vestigde hij zich als priester en rechter in het bisdom Tréguier. Zijn wijze uitspraken maakten hem tot een verdediger van de armen. 'Yves' werd in 1347 heilig verklaard – zelfs in Rome, als een van de weinige Bretons. Wie een verzoek heeft aan hem of aan een van zijn 7776 collega's moet deelnemen aan een bedevaart, die in Bretagne *pardon* heet. Krachtproeven en andere voorchristelijke rituelen staan al lang niet meer op het programma, maar veel Bretons grijpen terug op het laatmiddeleeuwse gebruik van de 'Tro Breiz'. Die grote pelgrimstocht voert langs de zeven oudste bisschopssteden: St-Brieuc, St-Malo, Dol-de-Bretagne, Vannes, Quimper, St-Pol-de-Léon en Tréguier.

En het lijkt wel alsof ze het geweten hebben, die heiligen! Eigenlijk zouden

Kennismaking, Bretagne in cijfers

hun herdenkingsdagen over het hele jaar verspreid moeten zijn, maar de meeste patronen kwamen de toeristenbranche tegemoet door de belangrijkste gebeurtenissen in hun leven in de zomer te laten plaatsvinden. Dat biedt de Bretons de mogelijkheid om zich voor hun bezoekers ook weer eens in kleding te steken die u anders alleen maar van ansichtkaarten zou kennen.

Eens wat anders dan toerisme: de economische factor groente

Dankzij de vruchtbare grond bij St-Pol-de-Léon heeft Bretagne de beschikking over een 'Gouden Gordel'. Dit gebied produceert 87% van alle Franse artisjokken, en bovendien bloemkool, uien, sla, wortels en aardappels. De verse producten gaan vooral naar de markten in Parijs, maar een aanzienlijk deel van de oogst wordt geconserveerd. In de zogeheten artisjokkenoorlog, begin jaren zestig van de vorige eeuw, lieten de boeren zien wat ze waard waren

door zich energiek tegen het prijsdictaat van de groothandelaars te keren. Tegenwoordig schikken ze zich morrend naar het EU-dictaat.

Milieuvriendelijk: fietsen en wandelen

Veel van de mooiste Bretonse kustplaatsen zijn vrijwel niet met het openbaar vervoer te bereiken, zodat Bretagne met eigen vervoer moet worden verkend. Maar dat voertuig hoeft niet speciaal een motor te hebben en kan dus zeker ook een fiets zijn. Hoe langzamer de reis, des te intensiever de beleving – wat dan weer een goed argument is voor een wandelvakantie. Wandelaars kunnen bijvoorbeeld de douanepaden volgen. Nadat Napoleon in 1806 het continentaal stelsel tegen Engeland had ingesteld, bloeide langs de kust de smokkel op. Uit de goed aangelegde paden waarop ooit douaniers patrouilleerden, zijn inmiddels de mooiste wandelpaden ontstaan.

De Caraïbische Zee op een paar graden en kokosnoten na: de baai Aber Benoit

Geschiedenis, heden, toekomst

Raadselachtige monumenten van steen

Een menhir kleedt goed af, vindt de Gallische stripheld Obelix. Waar duizenden van dat soort stenen min of meer geordend in het landschap staan, moet de mens er eens een standpunt over innemen – en zich ook het wanneer, waarvandaan en waarom afvragen. Maar veel vragen over de ‘menhirs’, de megalithische monumenten, zijn tot op de dag van vandaag niet afdoende te beantwoorden. Waarschijnlijk zijn de eerste stenen hier rond 4600 v.Chr. neergezet, maar zeker niet door de Kelten – of de Galliërs, zoals de Romeinen hen noemden. Dat volk kwam pas vierduizend jaar later het land binnen. Hun zou het lot ten deel vallen om in de loop van

de Gallische oorlogen knechten van de Romeinen te worden.

In het teken van het christendom en van de grote buren

Vanaf de 4e eeuw n.Chr. ontstonden in de uitwisseling met de verwante Brits-Keltische cultuur de eerste bisdommen en kloosters. De daar bewaarde of alleen maar vermoede schatten prikkelden later de hebzucht van de Karolingers (799) en de Noormannen (vanaf 845). De Bretons werden voortdurend bedreigd door hun grote buren en streefden daarom onafhankelijkheid na, die ze mede via allianties met Engeland probeerden veilig te stellen. In 1341 raakten ze daarbij onder de invloed van de Honderdjarige Oorlog. Voor Bretagne eindigden

Jesus en zijn kwelgeesten op de calvarieberg in Plougastel-Daoulas

de militaire confrontaties in 1488 met de overwinning van hun tegenstanders, de Fransen. Kort daarop dwong Karel VIII, de koning van Frankrijk, de Bretonse hertogin Anne met hem te trouwen. Maar pas in 1532 werd de eenwording met Frankrijk afgekondigd, waarbij Bretagne gedeeltelijk autonoom bleef.

De economie bloeit

Onder de nieuwe machtsverhoudingen kwam vanaf het midden van de 16e eeuw de lakenhandel tot bloei. Nog meer economische vooruitgang boekte Bretagne nadat in 1664 in Lorient de Oost-Indische Compagnie was opgericht. Maar in de jaren daarna moest de regio een reeks tegenslagen incasieren. In 1675 leidde een opstand ertoe dat Bretagne haar gedeeltelijke autonomie kwijtraakte. Tien jaar later volgde de intrekking van het Edict van Nantes, dat in 1598 een einde had gemaakt aan de godsdienstoorlogen. De nu weer vervolgde hugenoten verlieten massaal het land, waardoor de door hen beheerste textielindustrie aan het wankelen werd gebracht.

Veel oorlog en weinig vrede

Steeds meer waande Bretagne zich in de positie van een buitenstaander. Bij het uitbreken van de Franse Revolutie (14 juli 1789) kozen de Bretons aanvankelijk de kant van de radicalen, maar schaarde ze zich in de opstanden van de chouans (1793-1804) achter de royalisten. Napoleon, die zich in 1804 tot keizer kroonde, dacht veel te grootschalig om rekening te houden met Bretagne. Met de instelling van het continentaal stelsel in 1806, een wraakactie tegen Engeland, stortte de Bretonse economie – die afhankelijk was van de handel met de Britse eilanden – ineen. Door de grote armoede die hierdoor ontstond, trokken de Bretons massaal weg uit Bretagne. Als groot project tegen de verpaupering

werd tussen Nantes en Brest een kanaal aangelegd (1840), maar dat had weinig succes, temeer omdat het treinvervoer de scheepvaart al gauw de loef afstak. Tijdens de Eerste Wereldoorlog lieten veel Bretons het leven aan het front, maar met de Duitse bezetting in 1940 brak een nog donkerder periode voor Bretagne aan. Zo werden bij de bevrijding vanaf 1944 de grote Bretonse havensteden vrijwel volledig verwoest.

Rebellie in een randgebied

Het Frankrijk van na de oorlog had het moeilijk met een rehabilitatie van Bretagne. In 1951 moest een algemeen plan de economische achterstand verlichten, maar de resultaten bleven matig. Ondertussen bleek het rebelse karakter van de Bretons hardnekkig te zijn. In 1960-1961 kwamen boeren in Finistère in opstand tegen het dictaat van de monopolistische groentehandelaars, een revolutie die als artisjokkenoorlog de geschiedenis inging. In de jaren negentig van de vorige eeuw verzetten vissers zich tegen de vangstquota van de EG. Hoewel Parijs en Brussel verantwoordelijk worden gesteld voor diverse tegenslagen, bleven de Bretons aanvankelijk nauwelijks ontvankelijk voor de rechtse leuzen van Front National – tot ze bij de lokale verkiezingen van 2014 toch in veel gemeenteraden werden gekozen. Ondertussen ontstaat er steeds weer hoop dat de regio door een herindeling zou kunnen worden versterkt. De Franse indeling in regio's beoogde ooit een decentralisatie: Parijs zou niet meer alle besluiten nemen, maar elke regio kreeg een eigen hoofdstad met beperkte bevoegdheden. Maar sinds de vorming van de regio Bretagne met hoofdstad Rennes is de historische tweede hoofdstad Nantes gescheiden van Bretagne. In het kader van bestuurlijke hervormingen wordt er in Parijs zo nu en dan over gedacht om dat te veranderen.

Overnachten

Reserveren

Bretagne is een vakantiebestemming waar eigen initiatief wordt beloond en all-invakanties een uitzondering zijn. Zelfs in het hoogseizoen is reserveren alleen noodzakelijk als u per se naar een bepaald vakantieadres wilt. Als hulp bij uw zoektocht naar accommodatie geven de toeristenbureaus (*offices de tourisme*) gratis overzichten uit met de adressen in de betreffende regio. Voor een overzicht van heel Bretagne kunt u terecht bij het regionale verkeersbureau (Comité Régional de Tourisme, zie blz. 23). Ook op websites als nl.rendezvousenfrance.com, www.agoda.com en www.booking.com vindt u nuttige informatie.

Prijzen

In tegenstelling tot menig vooroordeel is de prijs voor een overnachting in Bretagne lager dan die van veel Europese andere streken. In een hotel met één ster boekt u al vanaf € 35 een tweepersoonskamer zonder badkamer en ontbijt. Comfortabele kamers zijn er vanaf € 60, luxueuze vanaf circa € 100. De verschillen tussen de laagste en de hoogste kamerprijs bij de hotels in deze gids zijn te verklaren doordat de kamers vaak van uiteenlopende kwaliteit zijn. Daarbij komen nog seizoensafhankelijke schommelingen. Omdat er vrijwel geen eenpersoonskamers zijn, moeten mensen die alleen reizen meestal hun intrek nemen in een tweepersoonskamer, waarvoor toch bijna de volle prijs wordt gerekend. In het hoogseizoen zijn veel hotels geneigd om hun gasten tot halfpension te verplichten. De getoonde prijzen zijn dan per persoon en vaak relatief gunstig, mits de maaltijden natuurlijk goed van kwaliteit zijn.

Hotels

De Franse hotels zijn voorzien van één tot vier sterren, met uitzondering van de categorie 'luxe'. Het criterium is een lijst met faciliteiten, zodat de sterren geen indicatie zijn voor prijs en ambiance. Veel hotels behoren tot een overkoepelende organisatie, waarvan overzichten via de toeristenbureaus te krijgen zijn. In de brochure 'Relais & Châteaux' (www.relaischateaux.com) staan hotels in kastelen met soms heel betaalbare kamers.

Logis de France is een samenwerkingsverband van middenklassehotels met een goede prijs-kwaliteitverhouding, een Franse sfeer en een regionale keuken. U herkent de hotels aan het vignet met een groen-gele haard (Fédération Nationale des Logis de France: 83, avenue d'Italie, 75013 Parijs, reservering tel. 01 45 84 83 84, www.logishotels.com/nl).

Snelwegen, industriegebieden en doorgaande wegen zijn het werkterrein van de goedkope hotelketen Formule 1. De kenmerken: wastafel en tv op de kamer, wc en douche op de gang. Inchecken kan dag en nacht, maar in de kleine uurtjes moet u genoeg nemen met een automaat als receptie. Wie wat meer verlangt van zijn onderkomen gaat naar de hotels van de Ibisketen.

Chambres d'hôtes

Langs de weg staan vaak bordjes die u verwijzen naar particuliere verblijven. Het interieur varieert sterk, maar informatieve tot wonderlijke gesprekken met verhuurders zijn gegarandeerd. Wie al vroeg op de dag op zoek gaat naar zo'n *chambre d'hôte* (pension), hoeft buiten het hoogseizoen niet te reserveren. De meeste *chambres d'hôtes* zijn

aangesloten bij Gîtes de France, die u de catalogus tegen betaling toestuurt (Gîtes de France: 59, rue St-Lazare, 75439 Parijs Cedex, tel. 01 49 70 75 75, www.gites-de-france.com).

Vakantiehuzen en appartementen

De organisatie Gîtes de France biedt ook veel vakantiehuzen aan. Met uitzondering van beddengoed zijn in de regel alle benodigdheden in de huizen voorhanden. De huurperiode is minimaal een week. Aanbiedingen zijn te vinden in de catalogi van de toeristenbureaus, bij touroperators, bij Frankrijkspecialisten zoals Pierre & Vacances of op de advertentiepagina's van de dagbladen.

Jeugdherbergen

De jeugdherbergen (*auberges de jeunesse*) in Frankrijk zijn aangesloten bij de Fédération Unie des Auberges de Jeunesse (27, rue Pajol, 75018 Parijs, tel. 01

44 89 87 27, www.fuaj.org) of bij de Ligue Française pour les Auberges de la Jeunesse (67, rue Vergniaud, 75013 Parijs, tel. 01 44 16 78 78, www.auberges-de-jeunesse.com). Voor reserveringen kunt u rechtstreeks contact opnemen met de betreffende jeugdherberg. Alleen houders van een internationaal lidmaatschapsbewijs kunnen gebruikmaken van de faciliteiten van een Franse jeugdherberg, en voor maximaal drie overnachtingen (ca. € 15 per nacht).

Campings

Geen enkele andere regio in Frankrijk heeft zo veel campings in elke categorie. Ook daarvan zijn overzichten verkrijgbaar bij de lokale toeristenbureaus, de CRT en de CDT. Reserveren is alleen in het hoogseizoen noodzakelijk. Veel particuliere terreinen zijn 's winters gesloten, maar de gemeentecampings (*camping municipale*) zijn vaak het hele jaar door open.

Veel hotels zijn alleen al vanwege hun ligging aantrekkelijk, zoals dit hotel in Carantec

Eten en drinken

De hang naar lekker eten

Frankrijk? Dan gaan de liefhebbers van lekker eten er eens even goed voor zitten. Maar hoewel verse producten en een degelijke bereiding in de Bretonse keuken gegarandeerd zijn, hoeft u hier niet noodzakelijk geraffineerde gerechten te verwachten. Gelet op de armoede en het zware werk was het eeuwenlang bittere noodzaak om de maag goedkoop te vullen met stevige kost. Meel, melk, water, eieren en suiker zijn de ingrediënten van het favoriete Bretonse gerecht dat die culinaire taak heeft volbracht: de pannenkoek.

Crêpe en galette

De Bretonse pannenkoeken (galettes en crêpes) hebben meestal niets te maken met pannenkoeken. Ze zijn dun, worden op een hete plaat gebakken en vervolgens fantasievol belegd. Crêpes zijn doorgaans het populairst, maar galettes hebben een langere traditie. Omdat tarwemeel ooit duur was, werd het galette-deeg gemaakt van boekweitmeel. Voor de ontdekking van de aardappel gaf dat de boeren energie. De galettes werden belegd met de restjes van de vorige dag. Inmiddels heeft het baksel dezelfde explosieve carrière achter de rug als de pizza, krijgt het allerlei fantasienamen en gaat het vergezeld van een overvloed aan exotische toevoegingen. De Bretons vinden de galette *complète* als er eieren, kaas en ham in zitten.

Ondanks de oudere rechten moest de galette een privilege afstaan aan de zoete, van tarwemeel gemaakte crêpe: de restaurants waar de bakkers elkaar proberen te overtreffen op het gebied van kwaliteit en presentatie heten crêperies. Gebruikelijke menu's in die

etablisementen bestaan uit twee hartige galettes en een zoete crêpe.

Specialiteiten

De stevige tot zoete overige gerechten van de Bretonse keuken komen eveneens van eigen bodem en bieden eenpangerechten, soepen, worsten, koolgerechten en ingewanden. De namen zijn in elk geval moeilijk te verteren, te beginnen bij *kig ha farz*, een vleesstooftschotel met bijgerechten. Achter *kouign amann* gaat een soort boterkoek schuil, die met meel, suiker, boter en eieren wordt bereid. Aan zee, en dan vooral in de grote havensteden, kunt u kiezen uit een ruime sortering vis en zeevruchten. Uit Brest komt stokvis met prei, Douarnenez is trots op zijn sardinesoep met veldzuring en Concarneau biedt tonijn met rijst, wortels en witte wijn. Bovendien zijn de gegrilde haring in mosterd en de in *cidre* gegaarde makrelen zeer aan te bevelen.

Tegen de dorst

Doëlon, Fouesnant, Beg-Meil, Messac, Domagné zijn namen van ciders, respectievelijk hun favoriete locaties van herkomst. Op de landelijke markt maakt de Bretonse appelwijn weinig kans tegen zijn Normandische broertje, mischien vanwege het lagere alcoholpercentage. Maar in Bretagne is de cider de onbetwiste nummer één, die de vroeger populaire karnemelk als begeleider van de crêpes al lang heeft verdrongen. De *cidre* is verkrijgbaar als *brut* (droog), *demi-sec* (halfdroog) of *doux* (mild), en alleen in een buikfles met een kurk en ijzerdraad.

Bier en wijn zijn een stuk minder populair. Alleen in het zuiden van Bretagne

worden druiven geteeld, lichte soorten zoals gamay, muscadet en gros plant, die bij kenners maar weinig enthousiasme teweegbrengen. Restaurants bieden daarom meestal kwaliteitswijnen van andere Franse producenten aan. Leidingwater is als populairste dorstlesser gratis, maar u moet er vaak wel om vragen. Frisdrank wordt hier veel minder besteld dan in Nederland of België.

Tijden en prijzen

Het ontbijt van baguettes, croissants, jam en koffie biedt maar weinig variatie, maar is evengoed behoorlijk aan de prijs (vanaf € 8). Dat wordt tussen 12 en 14 uur weer goedgemaakt met de lunch, wanneer tal van restaurants menu's met salade of soep, een dagschotel (*plat du jour*) en een dessert vanaf € 10 voor u op tafel zetten. Na 14 uur kunt u voor een tussendoortje alleen terecht in cafés, bars of brasserieën.

De culinaire bekroning van de dag is het diner, waarvoor men hier vanaf 19.30 uur aan tafel gaat. Niet alleen toeristen zien daarbij vaak af van *à la carte* en maken hun keuze uit de goedkopere menu's (vanaf ongeveer € 15) met een voorgerecht, een hoofdgerecht en een dessert of een kaasplankje. Drinkjes en koffie zijn alleen bij de duurdere menu's inbegrepen, brood is veelal gratis.

En ten slotte ...

Doorgaans hoeft u geen tafeltje te reserveren. De bediening is bij de prijs inbegrepen, maar er wordt wel een fooi ter hoogte van 5 tot 10% van de rekening verwacht. Veel restaurants zijn op zondag of maandag gesloten en in de vakantieoorden soms zelfs de hele winter. In bars en cafés geldt dat wie zijn bestelling aan de bar consumeert een stuk goedkoper uit is dan de gasten aan de tafeltjes of op het terras.

Genieten in Locronan: gekaramelliseerde suiker maakt de *kouign amann* knapperig

Praktische informatie

Reizen naar Bretagne

Met het vliegtuig

Luchthaven Rennes: KLM en Air France vliegen verschillende keren per dag van Amsterdam via luchthaven Charles de Gaulle in Parijs in ongeveer 3,5 uur naar Rennes. Ook vanuit Brussel kunt u dagelijks via Parijs naar Rennes vliegen, bijvoorbeeld met Air France. De luchthaven van Rennes ligt 7 km ten zuidwesten van de stad in St-Jacques-de-la-Lande (bus nr. 57).

Andere luchthavens: ook de vliegvelden Pleurtuit (5 km ten zuiden van Dinard, trein naar Dinard en St-Malo), Bretagne Sud (8 km ten westen van Lorient, bus en taxi) en Guipavas (9 km ten noordoosten van Brest, pendelbus) zijn met een overstap in Parijs te bereiken (Air France: Nederland, tel. 020 654 57 20, www.airfrance.nl, België tel. 02 620 01 84, www.airfrance.be).

Met de trein

Ook de snelste treinverbinding met Rennes loopt via Parijs. Hiervoor neemt u allereerst de Thalys, die diverse keren per dag vanaf Amsterdam Centraal vertrekt en via Schiphol, Rotterdam, Antwerpen en Brussel naar het Parijse Gare du Nord rijdt (vanaf Amsterdam duurt de reis ca. 3,5 uur, vanaf Brussel ca. 1,5 uur). Daarna gaat het met de metro, de bus of de taxi verder naar Gare Montparnasse (ca. 1 uur), vanwaar de TGV (*Train à Grande Vitesse*, hogesnelheidstrein) naar Rennes vertrekt (ca. 2 uur). Reserveren is verplicht, zowel voor de Thalys als voor de TGV. Overigens kunt u ook intercity's naar Rennes nemen. U bent dan vaak wel goedkoper uit, maar u bent ook een stuk langer onderweg.

Voor nadere informatie en online-reserveringen gaat u naar www.nsinternational.nl, www.b-europe.com of www.sncf.fr.

Met de auto

De autosnelweg via Amiens, Rouen en Caen biedt u de mogelijkheid om de zo gevreesde rondweg rond Parijs letterlijk links te laten liggen. Vanuit Amsterdam hebt u dan zo'n 850 km af te leggen (reistijd ca. 8,5 uur), vanuit Brussel ongeveer 650 km (ca. 6,5 uur). Aan tol (*péage*) bent u met een personenauto voor een enkele reis ruim € 30 kwijt. Betalen kan zowel contant als met een creditcard (boven elke tolpoort is aangegeven met welk betaalmiddel u daar kunt afrekenen). Kijk voor nadere informatie op www.autoroutes.fr.

Douane

EU-ingezetenen moeten een paspoort of identiteitskaart bij zich hebben die bij aankomst geldig is, maar zullen dat document in de praktijk alleen bij noodgevallen nodig hebben. Ook kinderen moeten met een eigen paspoort of identiteitskaart reizen, ongeacht de leeftijd van het kind. Wie met zijn eigen auto komt of van plan is om een auto of camper te huren, moet vanzelfsprekend zijn rijbewijs en de groene verzekeringskaart niet vergeten.

In het verkeer tussen de landen binnen de Europese Unie is er geen maximum gesteld aan waren die bestemd zijn voor persoonlijk gebruik. Wel bestaan er zogenaamde 'indicatieve hoeveelheden': wie meer dan 800 sigaretten, 10 l sterkedrank of 90 l wijn bij zich heeft, moet aannemelijk kunnen maken dat die hoeveelheid voor persoonlijk

gebruik is bestemd. Voor waren die belastingvrij op de luchthaven zijn gekocht, gelden in het algemeen de volgende maximale hoeveelheden: 200 sigaretten of 100 cigarillo's of 50 sigaren of 250 g tabak; 1 l sterkedrank of 2 l sherry en 2 l wijn; 50 g parfum of 25 ml eau de cologne, souvenirs ter waarde van € 600. U mag uw huisdier meenemen naar Frankrijk, maar dan moet u wel een geldig EU-dierenpaspoort kunnen tonen.

Reizen in Bretagne

Met het vliegtuig

Het vliegverkeer binnen Bretagne beperkt zich vanwege de korte afstanden in essentie tot vluchten vanuit Brest naar Île d'Ouessant en vanuit Lorient naar Belle-Île.

Met de trein

Na de opheffing van een aantal trajecten is het net van de Franse spoorwegmaatschappij SNCF enigszins wijdmazig geworden. De snelle TGV (zie blz. 20) speelt een belangrijke rol in het treinvervoer over de grotere afstanden. Stempel uw kaartje voor vertrek af bij een van de oranje automaten op het station. Voor een dienstregeling gaat u naar een van de *offices de tourisme*, overige inlichtingen over de treinenloop kunt u krijgen op tel. 08 36 35 35 35 of via www.ter-sncf.com/bretagne.

Met de bus

Behalve expresbussen van de SNCF rijden er ook bussen van particuliere busondernemingen door Bretagne. Bij de busstations kunt u vaak alleen maar een dienstregeling voor het betreffende departement krijgen.

Met de veerboot

Vanuit St-Malo vertrekken veerboten naar Plymouth, Portsmouth en de Kanaaleilanden, vanuit Roscoff naar

Plymouth en Cork. Bovendien gaan er veerboten naar de eilanden voor de kust.

Met de auto

Wie het verplichte gebruik van de auto-gordel of een parkeerverbod negeert, of het maximaal toegestane alcoholpromillage (0,5) of de maximumsnelheid overschrijdt, kan rekenen op een forse straf. Op autosnelwegen is de maximumsnelheid 130 km/u (bij een nat wegdek en voor beginnende automobilisten 110 km/u), buiten de bebouwde kom op vierbaanswegen 110 km/u (100 km/u) en anders 90 km/u (80 km/u), en binnen de bebouwde kom 50 km/u.

Elke bestuurder van een motorvoertuig moet in Frankrijk een ongebruikte alcoholtester (*alcootest/ethylotest*) bij zich hebben en deze bij een eventuele verkeerscontrole aan de politie kunnen tonen (tot nader bericht worden er echter geen boetes uitgedeeld). Deze tester is verkrijgbaar bij de winkels van de ANWB. Verplicht zijn verder een gevarendriehoek en gele hesjes voor de inzittenden.

In de *zone bleue* (blauw bord met een P of een blauwe streep op straat) mag u 1,5 uur ('s middags 2,5 uur) parkeren met een parkeerschijf. Parkeerplaatsen waar u normaal voor moet betalen, zijn tussen 12 en 14 en na 19 uur gratis. Een geel gemarkeerde stoeprand betekent dat u daar niet mag parkeren.

Benzine is het goedkoopst bij de benzinstations van grote supermarkten. Een huurauto kunt u het beste al voor vertrek boeken, want dat is meestal goedkoper dan ter plekke huren. Een taxi kost afhankelijk van het moment van de dag € 0,75-1,25 tot € 1,50-2,50 per kilometer. Het starttarief bedraagt € 2.

Op autosnelwegen staat er om de 2 km een praatpaal (*refuge*); in geval van pech bent u verplicht dat via een

Praktische informatie

praatpaal door te geven. Op andere wegen kunt u bij pech dag en nacht gratis bellen met tel. 08 00 08 92 22 van AIT-Assistance. Het ANWB-steunpunt in Lyon is bereikbaar via tel. 04 72 17 12 12. ANWB alarmcentrale: + 31 70 314 14 14.

Feestdagen

- 1 januari:** nieuwjaarsdag (*Nouvel An*)
maart/april: paasmaandag (*Lundi de Pâques*)
1 mei: Dag van de Arbeid (*Fête du Travail*)
8 mei: wapenstilstand 1945 (*Armistice 1945*)
mei/juni: Hemelvaartsdag (*Ascension*)
mei/juni: pinkstermaandag (*Lundi de Pentecôte*)
14 juli: nationale feestdag, bestorming van de Bastille
15 augustus: Maria-Hemelvaart (*Assomption*)
1 november: Allerheiligen (*Toussaint*)
11 november: wapenstilstand 1918 (*Armistice 1918*)
25 december: Kerstmis (*Noël*)

Feesten en festivals

- La Route du Rock:** half februari en half augustus in St-Malo, zie blz. 110.
Festival de la Bande Dessinée: half april in Perros-Guirec, zie blz. 99.
Fête du Nautisme: tweede weekend van mei en begin juli, watersportfestival in Brest en St-Malo, zie blz. 83 en blz. 110.
Pardon de St-Yves: derde zondag van mei, van Minihy naar Tréguier, zie blz. 96.
Tour de Bretagne des Véhicules Anciens: eind mei/begin juni (www.abva.net).
Fête des Fraises: 2e zondag van juni, 'aardbeienfeest' in Plougastel, zie blz. 79.
Tombées de la Nuit: begin juli, openluchtfestival in Rennes, zie blz. 40.
Troménie, Petite Troménie, Grande Troménie: half juli, bedevaartstocht in Locronan, zie blz. 73.

22

Pardon de Ste-Anne: 25/26 juli, in Ste-Anne-d'Auray, zie blz. 51.

Fête des Fleurs d'Ajonc: eerste weekend van augustus, feest voor de bloei van de brem in Pont-Aven, zie blz. 63.

Les Jeudis du Port: juli en augustus, muziekspektakel en parade van zeilschepen in Brest, zie blz. 83.

Festival Interceltique: eerste helft van augustus, cultureel festival in Lorient, zie blz. 62.

Fête des Filets Bleus: half augustus, vissersfeest in Concarneau, zie blz. 65.

Les Chemins de St-Michel: 29 september, op de Mont St-Michel, zie blz. 113.

Transmusicales: begin december, rockfestival in Rennes, zie blz. 40.

Geld

Er zijn weliswaar gebieden in Frankrijk waar u goedkoper uit bent dan thuis, maar Bretagne hoort daar jammer genoeg niet bij. De prijzen zijn vergelijkbaar met die in Nederland en België. En wat betreft de entreprijzen wordt ook al geen medelijden met de bezoeker getoond. Wie niet al te veel eisen heeft, kan met € 70 per dag aardig rondkomen. Met uw bankpas kunt u contant geld opnemen bij tal van geldautomaten en betalen bij winkels of restaurants waar u het Maestro-logo ziet. Ook met een creditcard kunt u doorgaans goed terecht in Bretagne.

Gezondheid

Wie een wettelijke ziektekostenverzekering heeft afgesloten, heeft op vertoon van de Europese gezondheidskaart (EHIC, in België EZVK) recht op medische zorg in Frankrijk. Die kaart kunt u aanvragen via www.ehic.nl, Belgen kunnen hem gratis ophalen bij hun ziekenfonds. Sluit altijd voor vertrek een reisverzekering af die ook uw ziektekosten dekt, want uw eigen ziektekostenverzekeraar

vergoedt mogelijk niet alle in het buitenland gemaakte kosten. Een extra verzekering is dus absoluut noodzakelijk als u niet zelf voor allerlei hoge kosten wilt komen te staan. In medische noodgevallen kunt u contact opnemen met het ANWB-steunpunt in Lyon via tel. 04 72 17 12 12.

Apotheken zijn herkenbaar aan het groene neonkruis (9-12, 14-18.30 uur, informatie over dienstdoende apotheken vindt u bij de deur).

Informatie

Franse verkeersbureaus

In Nederland

Atout France
nl.rendezvousenfrance.com
Het kantoor is gesloten voor publiek.

In België

Atout France
be.rendezvousenfrance.com

In Bretagne

Algemeen
Comité Régional du Tourisme de Bretagne
1, rue Raoul Ponchon
35069 Rennes Cedex
tel. 02 99 28 44 30
www.tourisembretagne.com

Côtes d'Armor

Comités Départementals de
Tourisme (CDT)
Côtes d'Armor
7, rue St-Benoît
22046 St-Brieuc Cedex 2
tel. 02 96 62 72 00
www.cotesdarmor.com

Finistère

4, rue du 19 Mars 1962
29018 Quimper Cedex
tel. 02 98 76 24 77
www.finisteretourisme.com

Ille-et-Vilaine

5, rue du Pré Botté
35 101 Rennes
tel. 02 99 78 47 46
www.bretagne35.com

Morbihan

Allées Nicolas-Le-Blanc
56010 Vannes Cedex
tel. 02 97 54 06 56
www.morbihan.com

Bretagne op internet

Landencode Frankrijk: fr

Efficiënt surfen vereist een goede beheersing van de Franse taal, want als er al een Engels- of Duitstalige versie van de website is, dan is deze zelden zo actueel als het origineel.

bretagne.startpagina.nl: handige website met links naar allerlei onderwerpen die van pas kunnen komen bij de voorbereiding van uw reis naar Bretagne.

nl.rendezvousenfrance.com: site van het Frans Bureau voor Toerisme (Atout France, zie hiernaast), waar u ook informatie over Bretagne vindt.

www.tourisme.fr: gezamenlijke site van de *offices de tourisme* in zowel Frans als Engels. In theorie vult elk lokaal toeristenbureau de site met actuele informatie (openingstijden van het bureau, hoogtepunten van de stad, etc.), maar jammer genoeg kwijten niet alle bureaus zich even zorgvuldig van die taak.

www.bretagne.bzh: activiteiten, cultuur en achtergronden, ook in het Engels en het Duits. Interessante nieuwsbrief 'Breizhine'.

www.bretagne.nl: Nederlandstalige website van Bretagnekenners met uitgebreide praktische informatie over cultuur, bezienswaardigheden, natuur, sport en vrije tijd.

www.bretagne-vakantie.bzh: officiële en complete website met ideeën, tips, accommodatie en praktische informatie voor uw verblijf in Bretagne.

Praktische informatie

Kinderen

Goede omstandigheden

Frankrijk heeft al lang ingezien dat een solide vakantiegebied serieus rekening moet houden met zijn kleinste gasten. Zo vindt u hier animatie op het strand, op kinderen gerichte uitstapjes en ander vertier, gezinsprijzen in hotels en kindermenu's (*menu enfant*) in restaurants. Maar van menige toeristische activiteit zal vanwege de taalbarrière geen gebruik worden gemaakt. Toch kan het zinvol zijn dat kinderen al vroeg met een vreemde taal geconfronteerd worden en bovendien kennismaken met een andere cultuur.

Station Kid

Bijzonder kindvriendelijke vakantieoord- den krijgen het etiket 'Station Kid' opgeplakt. In Bretagne is dat Perros-Guirec, waar kinderen gebruik kunnen maken van speelterreinen, beachclubs, zeilscholen, klauterparadijzen, internet-

cafés, skatevoorzieningen en bowlingbanen. In het hoogseizoen is er elke donderdag een gratis show met poppenkastspelers, goochelaars en clowns.

Uitstapjes en activiteiten

Jardin Zoologique de Bretagne (► H 2): deze in 1966 gestichte dieren- tuin is een heerlijk uitstapje voor het hele gezin. Op het 14 ha grote terrein zijn dieren uit de hele wereld ondergebracht (Moulin de Richard bij Tré- gomeur, tel. 02 96 79 01 07, www.zoo-tregomeur.com, apr.-sept. dag. 10-19, okt.-mrt. wo., za., zo. 13.30-17.30, in de schoolvakanties dag. 10-17.30 uur, 's zomers € 15,50, daarbuiten € 13).

Labyrinthe du Corsaire (► K 2): een van de grootste labyrinten van Euro- pa (11 ha). Een bezoek staat of valt met het seizoen, want het doolhof is in een maïsveld aangelegd (Route de Quelmer, La Passagère bij St-Malo, tel. 02 99 81 17 23, www.labyrintheducorsaire.com, juli- aug. dag. 10.30-19 uur, € 8,50).

Veiligheid en noodgevallen

Bretagne staat te boek als een heel veilige reisbestemming, maar in de toeris- tententra is extra voorzichtigheid geboden. Aan de kust worden zo nu en dan inbraken in vakantiehuizen of geparkeerde auto's gepleegd en zijn soms ook fietsen het doelwit van criminelen.

Belangrijke telefoonnummers

Politie: tel. 17, **brandweer:** tel. 18, **eerste hulp:** tel. 15, **algemeen alarm- nummer (ook mobiel):** 112.

Creditcard blokkeren: MasterCard, tel. 0800 022 58 21; Visa, tel. 0800 022 31 10; American Express: tel. +31 20 504 80 00.

Ambassades:

Nederland: 7-9, rue Eblé, 75007 Parijs, tel. 01 40 62 33 00, frankrijk.nlambassade.org, ma.-vr. 9-13 en 14.30-18 uur.

België: post: 9, rue de Tilsitt, 75840 Parijs; loketten: 1 avenue Mac-Mahon, tel. 01 44 09 39 39, www.diplomatie.be/parisnl, ma.-vr. 9-12.30, verder op afspraak.

Consulaten:

Nederland: 2, Quai de la Douane, 29212 Brest, tel. 02 98 80 32 70, ma., di., do. en vr. 9-12 en 14-17 uur, wo. alleen op afspraak.

België: 58, avenue de la Perrière, 56100 Lorient, tel. 02 97 83 67 92.

Manoir de l'Automobile (► L 5): dit museum doet het kind in de man en de man in het kind ontwakken. Op een landgoed uit de 17e eeuw staan ongeveer vierhonderd flitsende sportwagens en blinkende limousines. Op zaterdag kunt u een tochtje in een oldtimer of een Ferrari winnen (Lohéac, tussen Rennes en Redon, 4, rue de la Cour Neuve, tel. 02 99 34 02 32, www.manoir-automobile.fr, juli/aug. dag. 10-19, daarbuiten di.-zo. 10-13 en 14-19 uur, volw. € 10, kind € 7).

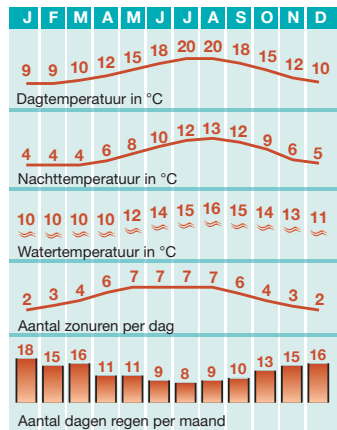
Port-Musée du Bateau (► C 4): de vissershaven van Douarnenez is het decor van dit openluchtmuseum met schepen uit de hele wereld (zie blz. 76). **Océanopolis** (► C 2/3): het grootste zeeaquarium van Frankrijk staat in Brest; met aai bak (zie blz. 80).

Parc de Préhistoire (► J 6): in Malansac bij Rochefort-en-Terre steken natuurgetroouw nagemaakte dinosaurussen hun nek uit (La Croix Neuve, tel. 02 97 43 34 17, www.prehistoire.com, apr.-juni dag. 11-19, juli/aug. dag. 10-19.30, sept. di.-zo 13-19, okt. za., zo. 13-18 uur, volw. € 13, kind € 7,50).

Kastelen en burchten: de imposante verdedigingswerken en woongebouwen van Fougères (► N 3, zie blz. 37), Vitré (► N 4, zie blz. 37) en Josselin (► J 5, zie blz. 41) lijken rechtstreeks uit een prentenboek te komen.

Village Gaulois (► F 1): de belangrijkste attractie van Pleumeur-Bodou is een wetenschapspark met planetarium, dat geschikt is voor jong en oud (zie blz. 95). In het naastgelegen 'Galliërdorp' wordt spelenderwijs kennis opgedaan: de kinderen zetten gezamenlijk menhirs over-eind en bereiden toverdrankjes naar het recept van de druiden (www.levillagegaulois.org, apr.-juni en sept. zo.-vr. 12-18 uur, volw. € 5, 's zomers € 6, kind € 4 resp. € 5).

Wat u verder nog kunt doen: een paard-en-wagen huren voor een tochtje, dieren uit het wad vissen, met een

Klimaat tabel Brest

motorboot over een kanaal tuffen, vuurtorens aan de Côte des Abers tellen en vanuit de grote havensteden met een historisch schip de zee opvaren.

Klimaat en reisseizoen

Met 2200 zonnen per jaar kan de zuidkust van Bretagne bijna de concurrentie met de Côte d'Azur aan, terwijl de overige Bretonse regio's door de Golfstroom gematigde temperaturen kennen, ook in de winter. In de koudste maand februari is de gemiddelde temperatuur 6°C, en in de warmste maand augustus 16°C aan de noordkust en 18°C aan de zuidkust.

Voor een pure strandvakantie is alleen de periode van juni tot september geschikt, maar van de watertemperatuur van de Atlantische Oceaan en het Kanaal moet u niet al teveel verwachten. Langs de meeste stranden is het zeewater dan ongeveer 17°C, alleen in beschutte baaien in het zuiden worden temperaturen tot 22°C bereikt. Warme dagen zijn vanwege de wind vrijwel nooit drukkend en zware bewolking trekt meestal snel voorbij.